

II. Mercado de traballo

- A principal característica do comportamento recente do mercado de traballo galego foi o seu dinamismo. Entre 2020 e 2023 a ocupación en Galicia aumentou en máis de 54.300 persoas segundo a EPA, superando os niveis de ocupación previos á pandemia.
- Na recuperación do mercado de traballo no período 2020-2023, as mulleres son as principais protagonistas. A poboación ocupada feminina crece en case 38.000 persoas (o 70% do incremento da ocupación).
- A pesar da notable mellora da ocupación durante o período 2020-2023 Galicia segue situada entre os territorios con menor dinamismo, lonxe aínda dos niveis de ocupación de 2008.
- O emprego autónomo continúa reducíndose (ao contrario do que acontece en España), pero segue a ser máis relevante que no conxunto do Estado.
- A brecha con España nos principais indicadores laborais segue a anchar, pese ao bo resultado en termos da taxa de paro.
- A taxa de temporalidade acada valores mínimos despois da última reforma laboral.
- O emprego a xornada parcial subiu moi considerablemente. As motivacións para traballar a tempo parcial están mudando, en parte reflectindo o cambio demográfico.
- Obsérvase un forte incremento da ocupación entre a poboación estranxeira.
- Cara ao futuro, Galicia ten que afrontar retos comúns a todas as sociedades europeas como a transición enerxética, os cambios tecnolóxicos (automatización e dixitalización) ou o cambio demográfico.
- Galicia é xa hoxe unha sociedade moi envellecida, con graves dificultades de relevo xeracional, con desequilibrios territoriais en aumento, que debe acoller un volume crecente de inmigrantes e que vive un cambio tecnolóxico disruptivo que vai supoñer unha reasignación ocupacional do emprego moi significativa.

Introdución

A principal característica do comportamento do mercado de traballo galego ao longo de 2023 foi o notable dinamismo do emprego. A ocupación (medida en número de persoas) confirma unha dinámica claramente positiva, iniciada en 2020, e a un ritmo superior ao acontecido en 2021 e 2022. Este bo comportamento do emprego dáse nun contexto internacional moi complexo, que tras a pandemia da COVID-19 pasa por un forte shock enerxético, a invasión rusa de Ucraína e o conflito de Gaza. Tras a intensa perda de ocupados provocada pola pandemia (20.950 ocupados en 2020, gráfico 1), a ocupación en 2023 supera amplamente os niveis previos, malia que segue lonxe dos valores acadados en 2008 (gráfico 2).

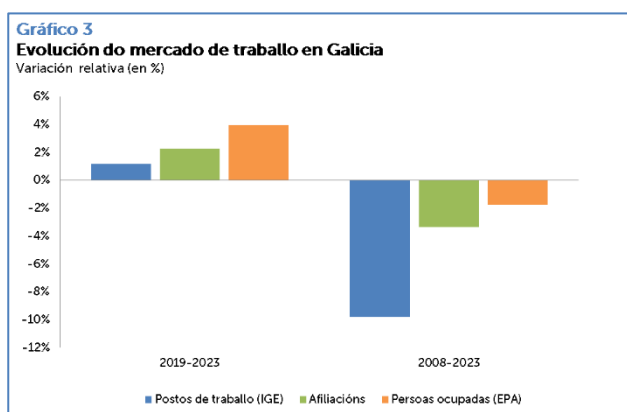
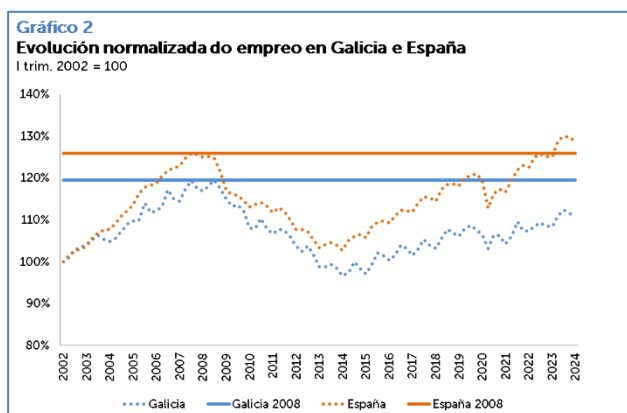
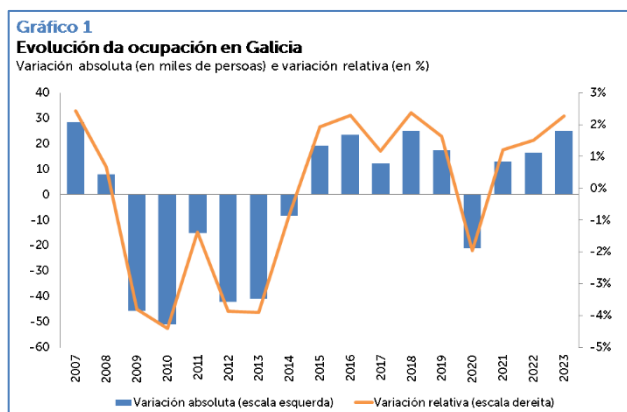
A enquisa de poboación activa (EPA) do Instituto Nacional de Estadística (INE) estima que entre 2020 e 2023 a ocupación en Galicia subiu en máis de 54.300 persoas. O mercado laboral galego, igual que o que acontece no resto de España, amosa unha importante aceleración na creación de emprego durante 2023,

moi superior á mostrada nos países veciños da Unión Europea. España lidera a creación de emprego en Europa con case 2 millóns de ocupados máis no período 2020-2023, duplicando a taxa de crecemento de ocupación de Alemaña, Francia, Italia ou Portugal. De feito, España consegue no terceiro trimestre de 2023 unha cifra histórica, 21,45 millóns, superando en case un millón o anterior máximo de ocupación do terceiro trimestre de 2007.

En Galicia a ocupación mellora, pero non acada o dinamismo do conxunto de España. Desde o inicio da recuperación da crise de 2008, cada ano que pasa a brecha entre as dúas economías en termos de ocupación é máis patente (gráfico 2); en consecuencia, o peso de Galicia no total de ocupación caeu desde o 5,97% en 2009 ata o 5,31% de finais de 2023. Porén, a evolución positiva da ocupación en Galicia nos últimos anos é moi superior á experimentada polos veciños máis próximos. No período 2020-2023, Asturias (+2,99%), Castela e León (+4,84%) ou a "dinámica" rexión Norte de Portugal (+1,81%) aumentaron a ocupación a ritmos, nalgún caso, moi inferiores a Galicia (5,05%).

O bo comportamento do mercado laboral desde 2020 reflíctese tamén nas cifras de afiliacións do Ministerio de Inclusión, Seguridade Social e Migracións e nos datos avanzados da estimación de postos de traballo da Contabilidade trimestral do Instituto Galego de Estadística. Porén, a pesar da intensa recuperación da ocupación durante este período, en particular no último ano, Galicia segue lonxe dos niveis de emprego de 2008 (gráficos 2 e 3).

En resumo, como amosa a figura 1, a taxa de paro en Galicia entre 2020 e 2023 reduciuse en máis de dous puntos porcentuais, pasando do 12,02% ao 9,71%. A poboación activa creceu en 29.100 persoas, case na súa totalidade mulleres, mentres que a ocupación

aumentou en 54.300, o que finalmente supón unha redución de 25.300 desempregados. É importante destacar que nesta recuperación do mercado de traballo son as mulleres as principais protagonistas. A poboación ocupada feminina sobe en case 38.000 persoas (o 70% do incremento da ocupación estimado pola EPA).

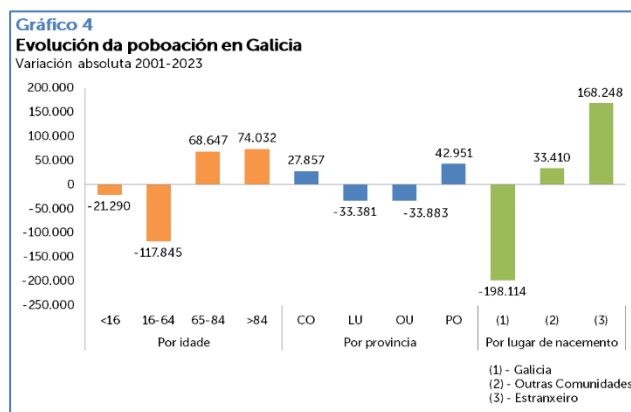
Como xa ocorrera noutros períodos de notable mellora da ocupación, o descenso no desemprego é moito máis modesto. O bo comportamento do mercado laboral "anima" a colectivos con maiores dificultades para atopar emprego noutras fases do ciclo, a incorporarse ao mercado laboral. De feito, o incremento na poboación activa durante esta fase expansiva amorteceu o efecto do crecemento na ocupación sobre o desemprego.

Se a taxa de actividade galega se mantivese constante durante este período de recuperación, a taxa de paro galega descendería ata o 8,3%, 1,44 puntos porcentuais menos que a taxa de desemprego estimada.

Cara ao futuro, Galicia debe afrontar retos comúns a todas as sociedades europeas como a transición enerxética, as innovacións tecnolóxicas (automatización e dixitalización) ou o cambio demográfico. Sen dúbida, todos estes retos van causar unha profunda transformación do mercado laboral galego, con significativas implicacións na empregabilidade e na produtividade de determinados colectivos, que xa son hoxe unha realidade. Por iso, é unha necesidade urxente adaptar tanto as políticas activas (formación e intermediación laboral) como as pasivas (prestacións e rendas de inserción) a un novo contexto. Galicia é unha sociedade moi envellecida, con graves dificultades de relevo xeracional en moitas ocupacións; que afronta o reto do acollemento e inclusión dun número crecente de poboación inmigrante, e que vive un cambio tecnolóxico disruptivo que vai supoñer unha reasignación ocupacional do emprego moi significativa.

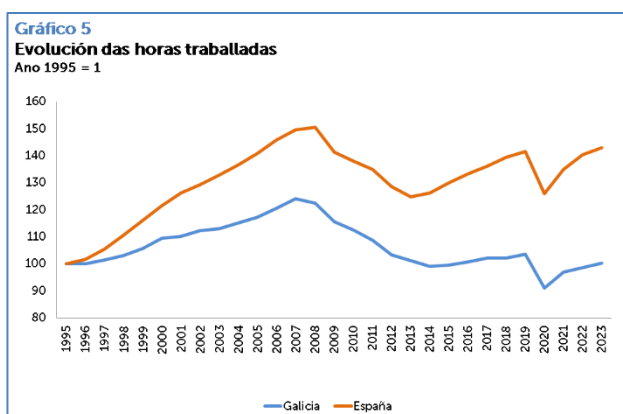
O contorno demográfico: un reto máis para o mercado de traballo galego

En Galicia, o número de nacementos en 2023 acadou un novo mínimo. Foron 14.025, un 40% menos que en 2008. Fronte a un crecemento sostido das defuncións, que desde 1988 superan os nacementos, o saldo vexetativo negativo é cada ano máis elevado. A dinámica demográfica das últimas décadas non actúa aínda como un factor activo limitante para o desenvolvemento da economía galega, pero si ten importantes efectos polos cambios tanto na composición por idades, como na distribución territorial e na orixe da poboación. Desde o inicio deste século, a poboación galega case non medrou, pero esta lixeira variación agocha importantes mudanzas na distribución por colectivos. En efecto, o número de residentes en Galicia creceu lixeiramente, mais a poboación en idade de traballar (fixado o límite superior nos 65 anos) reduciuse de forma considerable (gráfico 4). Ademais, os desequilibrios territoriais seguen aumentando (maior peso das áreas urbanas das provincias occidentais) e a orixe da poboación residente está cambiando rapidamente (a poboación residente galega desde hai tempo mantense grazas á chegada de poboación do exterior, mentres que a nacida en Galicia é cada ano menor).

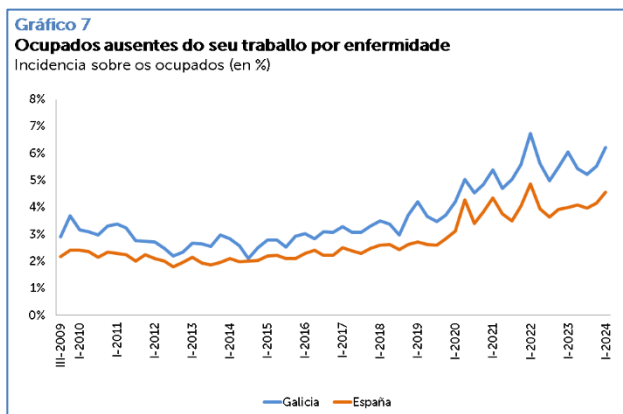
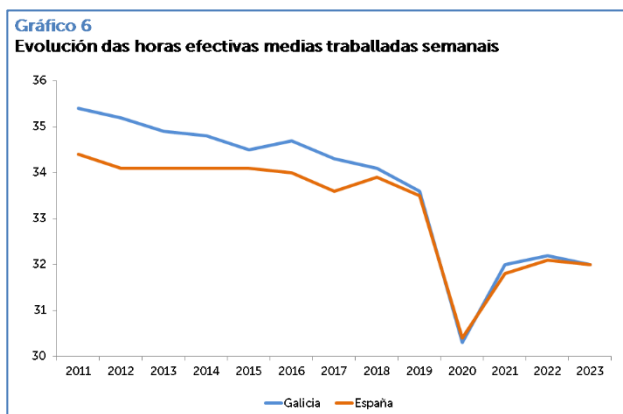
Neste contexto, a significativa perda de poboación "potencialmente" activa non supuxo unha redución da poboación activa no que levamos de século XXI. Galicia contaba en 2023 con aproximadamente 95.000 activos máis que en 2001, grazas ao notable incremento da participación feminina no mercado laboral (a taxa de actividade das mulleres entre 16 e 64 anos en 2001 era do 53,7%, mentres que en 2023 superou o 71%); e á chegada de inmigrantes por motivos económicos, os cales, polo tanto, teñen como obxec-

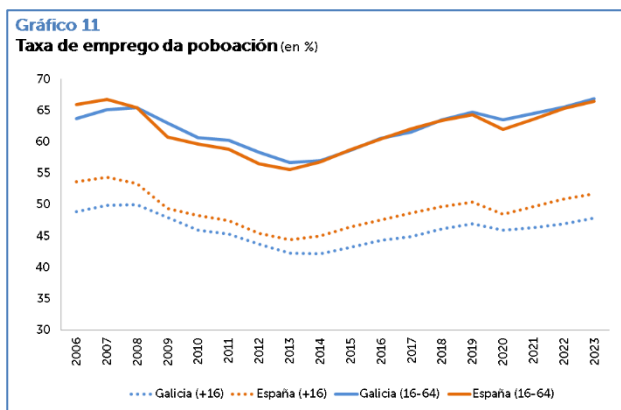
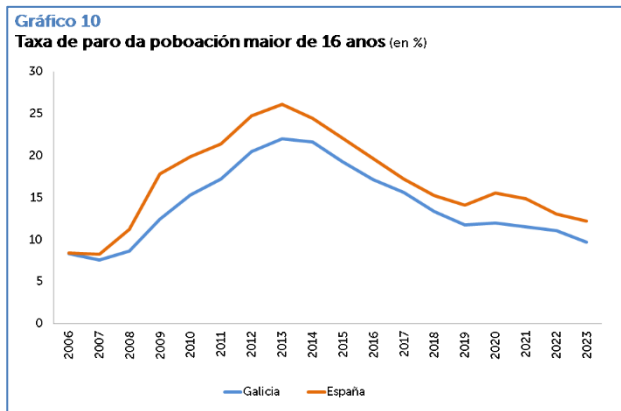
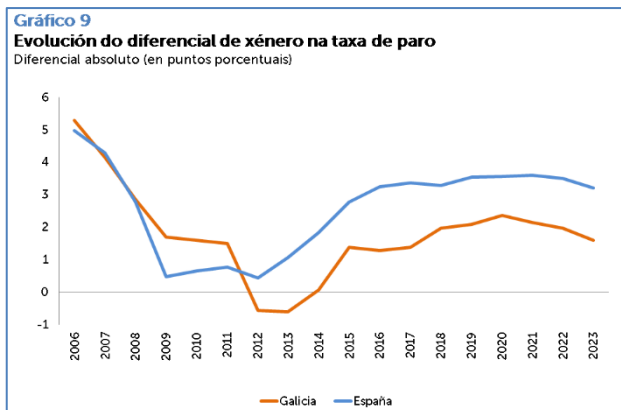
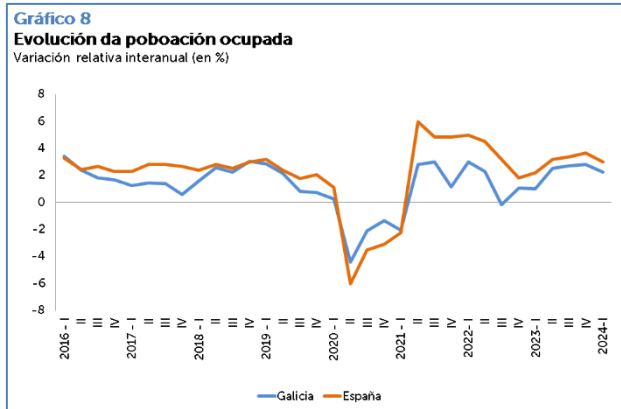
tivo prioritario participar no mercado laboral (o crecemento da poboación activa galega no último ano é resultado en exclusiva da incorporación de inmigrantes de América Latina que máis que compensan a perda de activos nacionais). Aínda que a dinámica demográfica se manteña desfavorable nos próximos anos, existe marxe para novos aumentos na participación laboral e tamén para a incorporación de poboación inmigrante. No primeiro caso, seguramente os incrementos futuros non sexan tan intensos como os vividos durante estes últimos anos. A taxa de actividade na UE-27 é do 75%, similar á galega, malia que gran parte dos países nórdicos superan amplamente o 80% (Dinamarca, Estonia, Suecia, Noruega, Islandia ou Holanda). No segundo caso, a fortaleza da economía galega marcará o ritmo e o signo futuro dos movementos migratorios. O que parece confirmarse é que incluso cun forte saldo migratorio positivo, a poboación galega vai diminuír nos próximos anos, o que acentuará as dinámicas experimentadas desde o inicio deste século. As proxeccións de poboación a curto prazo do Instituto Galego de Estatística (IGE) estiman unha perda de poboación entre 2021 e 2037 do 1,49%, con maiores desequilibrios territoriais (só medra a poboación nas áreas xeográficas da Coruña, Santiago, Ourense e Pontevedra) e cunha porcentaxe de poboación maior de 65 anos en 2037 próxima ao 60% (IGE, Proxeccións de poboación a curto prazo, 2022-2037).

O comportamento agregado do emprego

A evolución do emprego en número de persoas amosa unha dinámica positiva que está véndose acompañada por un crecemento moito máis moderado no número total de horas traballadas. A Contabilidade trimestral e a propia EPA permiten analizar a evolución do emprego, utilizando como medida alternativa o número de horas efectivamente traballadas. Como podemos observar no gráfico 5, Galicia non recuperou as horas de traballo efectivas anteriores á pandemia, mentres que en España subiron, pero a un ritmo moi moderado. De feito, nas dúas economías, as horas efectivas traballadas por ocupado diminuíron; evolución que tamén se dá noutras economías do noso contorno como resultado da tendencia á redución da xornada laboral (gráfico 6). Nótase que a tendencia á diminución das horas traballadas por ocupado é anterior á pandemia. Durante esta acentuouse a redución para, unha vez superadas as fases máis intensas da crise sanitaria, recobrar a súa dinámica anterior. Porén, existen factores que contribuíron ao limitado dinamismo das horas traballadas por ocupado desde a finalización da pandemia. O principal é a incidencia das baixas por enfermidade e incapacidade laboral, que subiu de maneira considerable nos últimos anos (gráfico 7). As posibles secuelas sobre a saúde da COVID-19, os cambios adoptados nos protocolos sanitarios, as propias tensións no sistema de atención primaria ou o envellecemento da poboación traballadora poden explicar parte do incremento da ausencia do traballo por enfermidade que, de manterse no tempo, pode afectar de maneira moi negativa á produtividade, ao emprego e ao crecemento potencial. A incidencia é especialmente intensa en Galicia, unha sociedade máis avellentada que

a media, e onde o peso da ocupación no sector público é tamén máis elevado (sector onde estas baixas teñen unha maior incidencia relativa). A ampliación da fenda na incidencia das baixas por enfermidade comeza antes da pandemia, redúcese durante os meses de maior intensidade da mesma e volve aumentar no período de recuperación.

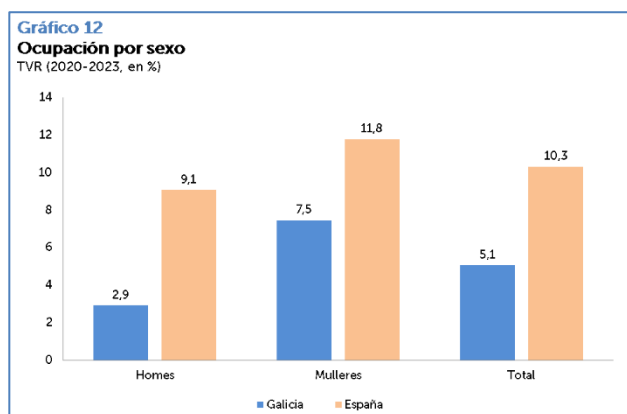
A partir das estimacións da EPA podemos comparar a variación relativa da ocupación trimestral en termos interanuais en Galicia e España (gráfico 8). Como é coñecido, a intensidade do impacto da COVID-19 no emprego e a posterior recuperación amosa apreciables diferenzas, que permiten explicar o anheamento da fenda existente en termos de emprego entre ambas as economías. Porén, no último ano o incremento relativo da ocupación foi semellante, pero sempre cun diferencial favorable á economía española. O forte dinamismo do turismo internacional, libre de restricións de mobilidade desde 2021, favoreceu a creación de emprego no conxunto da economía española. O impacto nos territorios da España Verde, menos dependente do turismo internacional, foi de moita menor intensidade. Un simple dato serve para confirmar a elevada dependencia da economía española da evolución do turismo. A hostalería, que supoñía en 2020 o 7% da ocupación española, explica o 16% da variación da ocupación entre 2020 e 2023 (máis do dobre do seu peso relativo).

Como xa adiantamos, o gran protagonista en Galicia da dinámica positiva da ocupación son as mulleres, que aumentan a ocupación en case 38.000 persoas (o 70% da subida da ocupación total estimada pola EPA); o que ten un forte impacto sobre o diferencial de xénero na taxa de paro (gráfico 9). Desde a recuperación da crise iniciada en España en 2008, o diferencial de xénero na taxa de desemprego é moi inferior en Galicia. De feito, no primeiro trimestre de 2024 (últimos datos dispoñibles) as taxas de paro de homes e mulleres en Galicia son moi similares, menos dun punto porcentual; algo que non acontece no conxunto de España, onde o diferencial é de 2,73 puntos porcentuais.

Como destacamos xa en anteriores *Informes*, o aparente bo resultado do mercado laboral galego cando nos fixamos na evolución da taxa de paro debe tomarse con moita precaución. Efectivamente, a taxa de paro do conxunto de España supera en todo o período analizado a taxa de paro galega, manténdose o diferencial nos últimos anos (gráfico 10). A consecuencia parece evidente. O

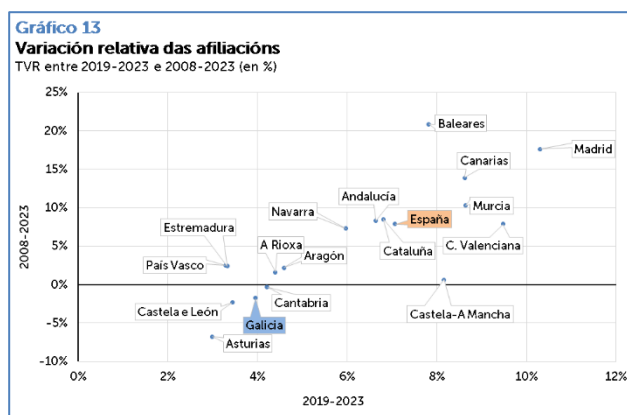
mercado laboral galego obtén un mellor resultado que o mercado laboral do conxunto de España. Pero, esta non parece ser a conclusión cando analizamos a evolución da taxa de emprego (gráfico 11). A aparente confusión nos resultados é unha consecuencia máis das diferenzas existentes na estrutura por idades entre as dúas economías. O maior peso da poboación de máis idade en Galicia ten como efecto directo unha menor participación global no mercado de traballo. En 2023, a taxa de actividade galega dos maiores de 16 anos é case 6 puntos porcentuais menor que a española, 58.85% fronte ao 53%; valores similares aos estimados nos últimos anos. A menor participación facilita un mellor dato laboral en termos de taxa de paro, pero supón unha maior carga social e económica para a poboación ocupada, como vén ocorrendo en Galicia desde hai moitos anos.

En síntese, a situación do mercado laboral en termos agregados é relativamente similar cando temos en conta só o intervalo de idade de 16 a 64 anos, pero é moi diferente cando consideramos toda a poboación potencialmente activa. Unha vez máis podemos comprobar o impacto da estrutura por idades no mercado laboral. Unha poboación máis envellecida ten efectos significativos en moitos dos indicadores que usamos para caracterizar a saúde do mercado laboral e pode utilizarse como un indicador adiantado dos retos que debe afrontar a economía galega no futuro próximo. Medidas que aumenten a empregabilidade dos traballadores de maior idade son xa unha urxencia en Galicia, posto que unha maior participación destes pode compensar a falta de activos máis novos. As políticas activas do mercado laboral en Galicia (formación e intermediación laboral) deben ter como un dos seus focos principais acomodar os efectos do cambio demográfico. Coñecemos desde hai tempo a dirección do cambio demográfico e temos estimacións precisas da súa intensidade nas diferentes ocupacións e actividades. Agora toca tomar medidas correctoras e nese sentido Galicia pode ser un laboratorio natural para o conxunto da Unión Europea. En breve, estas medidas correctoras serán unha prioridade en toda Europa.

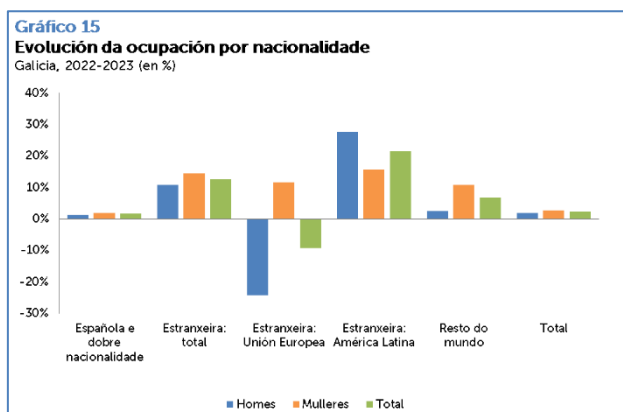
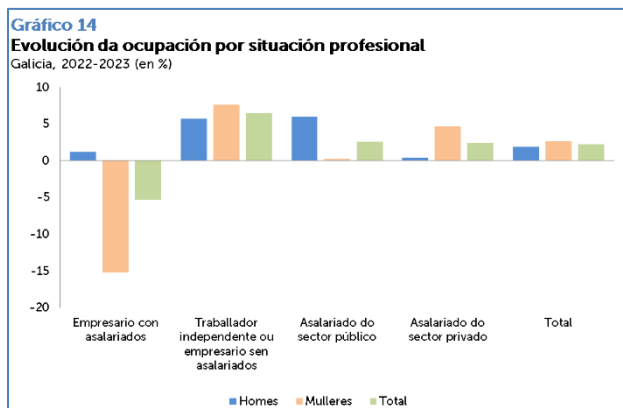

O comportamento do emprego por colectivos

Segundo os datos da EPA, entre 2020 e 2023, a ocupación en Galicia medrou en 54.300 persoas en media anual. En España a recuperación da ocupación foi moito máis intensa durante estes tres anos, dobrando a variación relativa galega (10,3% fronte ao 5,1%, gráfico 12). É importante destacar as diferenzas por xénero na recuperación do emprego nas dúas economías, favorable á ocupación feminina, pero moito máis marcada no caso galego, onde o 70% dos novos ocupados son mulleres.

mías menos dinámicas no ano anterior). Porén, pese a esta importante aceleración, non logrou recobrar o nivel de afiliacións existente en 2008 (recordemos os datos representados no gráfico 2). Só as comunidades do norte máis envellecidas, Asturias, Galicia e Castela e León, xunto con Cantabria, están en 2023 por debaixo do nivel de afiliacións de 2008. O bo comportamento do turismo sitúa a Baleares, Canarias e Comunidade Valenciana entre as máis dinámicas, sempre por detrás de Madrid.

A feble recuperación da ocupación dos homes observada durante 2021 e 2022 acelérase en 2023, aproximándose ao incremento observado na ocupación das mulleres (gráfico 14). A mellora da ocupación dos homes ten a súa orixe no aumento dos autónomos e do emprego público. No caso das mulleres, durante 2023 case o 100% da subida débese á ocupación asalariada no sector privado. As mulleres tamén mostran un forte crecemento no emprego autónomo, pero case totalmente compensado pola perda de ocupados entre os empresarios con asalariados. En conxunto, a recuperación do emprego autónomo é moi relevante ao igual que a dinámica positiva dos asalariados do sector público. No período 2020-2022 Galicia perdeu 2.600 autónomos e 4.000 asalariados do sector público, e nun só ano aumentou os autónomos en 8.700 e os asalariados do sector público en 4.900; recuperando o emprego perdido por ambos os colectivos nos dous anos anteriores.

Por último, cómpre destacar as grandes diferenzas na evolución da ocupación por nacionalidade (gráfico 15). Debemos ter en conta que en 2023 o 94% dos ocupados galegos posúen nacionalidade española ou dobre nacionalidade. Porén, o peso dos estranxeiros, especialmente de América Latina, máis que se duplicou nos últimos cinco anos, pasando do 1,61% en 2008 ao 3,62% en 2023.

Cadro núm. 1

Evolución da ocupación en Galicia segundo a EPA

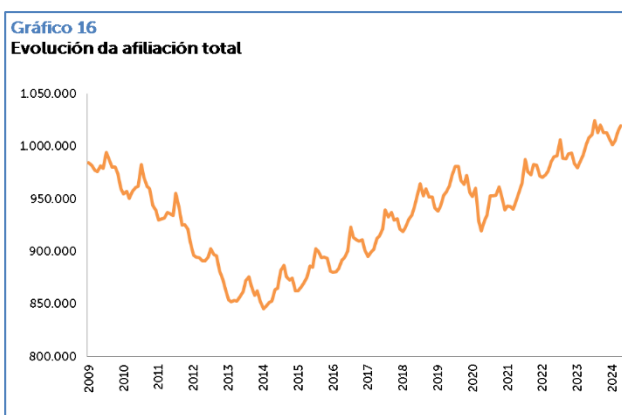
Taxas de crecemento interanuais (en %)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ocupación	2,4	1,6	-1,9	1,2	1,5	2,3
Homes	2,1	2,0	-0,9	0,6	0,4	1,9
Mulleres	2,7	1,2	-3,1	1,9	2,8	2,7
Ocupación segundo a relación laboral						
Asalariados	4,2	1,8	-1,1	1,1	2,1	2,5
Por duración de contrato						
Indefinidos	4,9	2,0	2,2	0,5	8,9	5,9
Temporais	2,6	1,5	-10,2	2,8	-18,8	-12,0
Por duración de xornada						
Xornada completa	4,1	1,1	0,5	0,8	1,6	2,6
Xornada parcial	5,1	6,2	-9,5	2,3	5,4	1,6
Non asalariados	-4,4	0,7	-5,3	1,8	-1,1	1,6
Ocupación por ramas de actividade						
Agricultura	-9,6	-1,9	3,6	-0,6	1,2	6,6
Industria	-1,3	6,2	1,7	-6,3	-3,0	1,5
Construción	1,1	4,2	7,1	0,8	1,6	0,5
Servizos	4,5	0,7	-4,1	3,2	2,6	2,2
Hostalería	5,1	2,1	-13,1	-8,0	8,4	10,6
Actividades sanitarias e servizos sociais	8,1	7,6	0,6	2,9	-0,5	-2,8
Ocupación por nivel de formación						
Estudos primarios	-8,9	-31,2	-15,2	-11,9	3,0	21,0
Estudos secundarios. 1ª etapa	-0,5	2,3	-3,8	-0,1	-1,1	0,6
Estudos secundarios. 2ª etapa	7,8	3,1	-5,7	0,3	1,4	8,2
Estudos altos (ed. superior)	2,8	3,6	2,3	3,2	3,1	-0,4
Ocupación por nacionalidade						
Nacionais	2,1	1,2	-2,2	1,6	0,5	1,6
Estranxeiros	9,0	11,5	4,9	-7,3	24,8	14,4

Fonte: Elaboración propia a partir de EPA, INE e IGE.

En resumo, entre os aspectos máis relevantes da ocupación en Galicia desde 2020 (cadro 1) podemos destacar: (1) o positivo dinamismo da ocupación total, mostrando un incremento máis intenso nas mulleres que nos homes, pero con tendencia a igualarse en 2023; (2) a recuperación parcial en 2023 da ocupación non asalariada que tivera un forte impacto negativo durante a pandemia e os anos seguintes, condicionada pola falta dun sistema de protección similar aos ERTE; (3) a importante caída no emprego temporal, que, tras a entrada en vigor da reforma en abril de 2022, continúa en 2023 (a posibilidade do “despedimento temporal” vía os contratos fixos descontínuos parece que por fin pode baixar a temporalidade do mercado laboral español e galego); (4) o notable aumento relativo (21%) no emprego con estudos primarios (o nivel de cualificación máis elemental) e a redución do emprego con maiores niveis de cualificación formal (aínda que en termos relativos é pouco significativo), ao contrario do que viña acontecendo nos últimos anos; (5) por sectores económicos, a ocupación medra nos servizos, cun fortísimo crecemento na hostalería (nin con esta subida acada en Galicia os niveis previos á pandemia) e que está acompañado dunha diminución da ocupación nos servizos sanitarios e sociais; e (6) en 2023 mantense o notable incremento da ocupación da poboación estranxeira que comezara en 2022, en especial dos chegados de América Latina. A dinámica en 2023 dos distintos colectivos é consistente coa evolución agregada observada. Por exemplo, o aumento en ocupacións de niveis de formación regrada baixos ou medios (como a hostalería) está directamente relacionado coa significativa subida da ocupación de estranxeiros con orixe en América Latina e no resto do mundo.

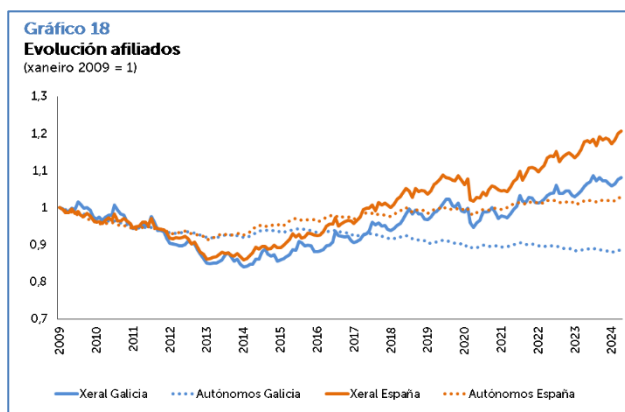
Galicia difire do conxunto de España na dinámica agregada e tamén en moitos dos resultados parciais vinculados ao mercado laboral. Por exemplo, a diferenza do conxunto de España, o crecemento da ocupación estase a producir entre os asalariados nos servizos privados persoais e na agricultura. No caso de España, esta mellora focalízase na actividade turística, e mostra unha preocupante perda de ocupación na actividade primaria. E cando teñen elementos en común (gran parte do incremento da ocupación recae sobre a poboación estranxeira), existen importantes matices que volven separar a dinámica das dúas economías. A orixe dos traballadores inmigrantes, que entre 2021 e 2023 supoñen o 44% en España e o 48% en Galicia da ganancia do emprego, é claramente diferente. En España o incremento estase a producir tanto por traballadores da Unión Europea (UE) como de fóra, mentres que en Galicia a poboación de fóra da UE supón o total da variación positiva da ocupación.

O comportamento do emprego desde unha perspectiva comparada

Cando temos en conta unha perspectiva temporal máis ampla, podemos visualizar mellor as diferenzas de comportamento entre o mercado laboral galego e español a partir dos datos de afiliación mensual. No gráfico 16 recolleemos a evolución da afiliación no réxime xeral e no gráfico 17 a evolución no réxime especial dos autónomos desde 2009 ata 2024 en Galicia.

A dinámica da afiliación en Galicia mostra tres características importantes: (1) a estacionalidade da afiliación é moi relevante con picos de afiliación nos meses de xullo e agosto, en especial marcados na afiliación no réxime xeral (gráfico 16); (2) a negativa evolución en Galicia da afiliación no réxime especial dos traballadores autónomos, determinada pola perda continua de empregos no sector primario, na construción e no comercio (gráfico 17); e (3) a maior resiliencia do emprego autónomo ante os stocks negativos (gráfico 18), algo común nas dúas economías.

Cadro núm. 2

Taxas de crecemento, do PIB, emprego e produtividade aparente do factor traballo entre 2019 e 2023.

Taxas de crecemento interanuais (en %)

	2022-2023		2019-2023	
	Galicia	España	Galicia	España
PIB	1,84	2,50	0,96	0,61
Emprego-PTETC	1,95	3,24	0,30	1,77
Emprego-horas	1,48	1,94	-0,85	0,26
Prod.-PTETC	-0,11	-0,71	0,67	-1,13
Prod.-horas	0,36	0,55	1,83	0,88

Fonte: Elaboración propia a partir de Contas trimestrais, IGE e Contabilidade trimestral, INE.

A evolución comparada (gráfico 18) amosa o enorme diferencial existente no comportamento da afiliación, moi acusado no emprego autónomo. Porén, o peso do emprego autónomo segue sendo maior en Galicia que no conxunto de España.

Os datos reflectidos nas contas económicas trimestrais para o conxunto do ano 2023 presentan diferenzas tamén apreciables entre ambas as economías na evolución da produtividade do factor traballo. A produtividade na economía española, medida en termos de horas efectivamente traballadas ou en número de postos de traballo equivalente a tempo completo (PTETC), está evolucionando peor que a galega. Os datos mostran como o emprego en España crece por riba da produtividade media do factor traballo, o que indica que se está baseando no incremento da ocupación en actividades de baixa produtividade.

Evolución do desemprego

Como resultado da evolución positiva da ocupación, a taxa de paro situouse no 9,7%, a máis baixa desde 2008. O desemprego estimado pola EPA descendeu en 2023 en 15.500 persoas, 7.000 homes e 8.500 mulleres. En termos relativos, a caída foi moi importante (un 11,30%), en parte polo reducido incremento na poboación activa (0,77%), lonxe do observado no conxunto de España (2,09%). De feito, cun aumento da ocupación claramente superior no conxunto de España, a diminución do desemprego en Galicia (-11,3%) case triplica o resultado do conxunto de España (-4,6%).

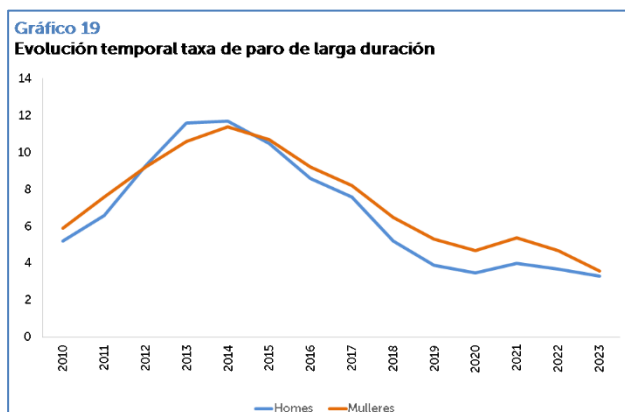
Cadro núm. 3

Evolución do desemprego segundo a EPA

Taxas de variación (en %) e niveis (en %) da poboación activa de cada categoría

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Desemprego	-15,2	-12,1	0,6	-3,3	-3,5	-11,3
Homes	-18,3	-13,1	0,6	-3,3	-4,2	-10,9
Mulleres	-12,1	-11,1	0,5	-3,4	-2,8	-11,7
Taxa de paro	13,3	11,8	12,0	11,5	11,0	9,7
Por sexos						
Homes	12,4	10,7	10,9	10,5	10,1	8,9
Mulleres	14,4	12,8	13,3	12,7	12,1	10,5
Por idades						
De 16 a 24 anos	32,5	27,8	33,1	32,0	32,7	24,6
De 25 a 54 anos	12,7	11,3	11,7	10,9	10,2	9,2
55 e máis anos	11,2	9,9	8,9	9,7	9,2	8,3
Por nivel de formación						
Estudios primarios	25,6	28,1	24,2	22,4	23,6	21,8
Estudios secundarios. 1ª etapa	16,9	14,5	13,9	13,4	13,1	10,9
Estudios secundarios. 2ª etapa	13,6	13,0	13,1	12,9	12,7	11,3
Estudios altos (ed. superior)	8,9	7,7	9,4	9,0	8,3	7,2
Taxa de paro de longa duración	5,9	4,6	4,1	4,7	4,2	3,4
Homes	5,2	3,9	3,5	4,0	3,7	3,3
Mulleres	6,5	5,3	4,7	5,4	4,7	3,6
Incidencia paro de longa duración	50,5	44,8	38,9	45,9	43,3	40,5
Homes	49,3	43,4	38,3	44,5	42,6	43,4
Mulleres	51,5	46,3	39,4	47,5	44,0	38,0

Fonte: Elaboración propia a partir de EPA, INE e IGE.

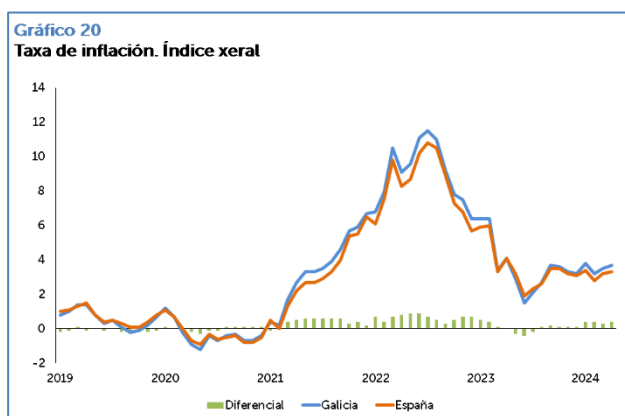
A positiva evolución da ocupación feminina incide de maneira moi positiva nos indicadores de evolución do desemprego. Este feito nótase sobre todo no de longa duración feminino, que remata 2023 con taxas de paro moi semellantes ás dos homes e cunha incidencia menor. O desemprego de longa duración é un dos principais problemas do mercado de traballo actual, e parece que a dinámica nos últimos anos é moi positiva (gráfico 19), situándose en mínimos próximos aos acadados en 2008. Tamén se reduce a fenda na taxa de paro por xénero (xa comentado, no gráfico 8), resultado oposto ao observado no conxunto de España. Por último, cómpre sa-

liantar que a creación de emprego afecta a todos os colectivos por idade e nivel de formación, tendo un impacto máis significativo nas cifras de desemprego dos colectivos máis vulnerables (mozos e niveis formativos inferiores).

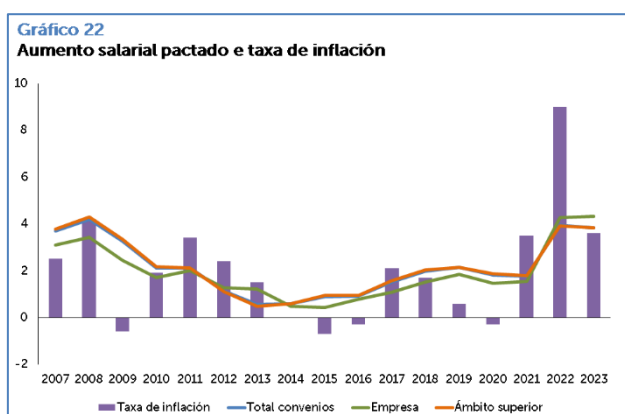
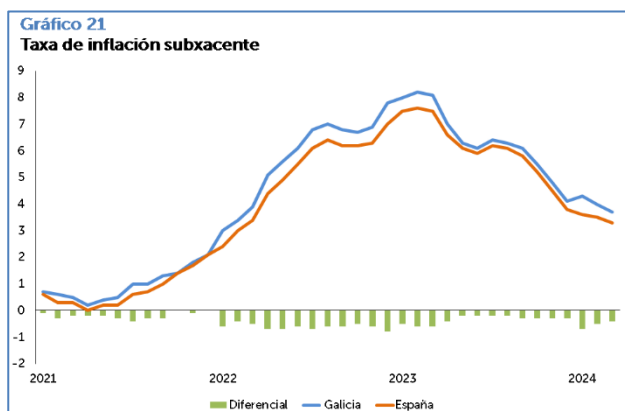
Prezos e salarios

Despois da forte subida da inflación en 2022, provocada por unha concatenación de factores descritos no *Informe 2022*, o efecto combinado das fortes políticas contractivas aplicadas polo Banco Central Europeo (que elevou os tipos de xuro para as facilidades marxinais de crédito ata o 4,75%), xunto coas medidas adoptadas polo Goberno para rebaixar o custo enerxético, favoreceu a moderación na taxa de crecemento dos prezos en 2023. A media da taxa de inflación para o conxunto do ano foi do 3,6%, moi por debaixo do 9% de 2022, pero aínda lonxe do obxectivo oficial dunha taxa anual do 2%. En todo caso, a evolución ao longo do ano foi desigual, cunha forte redución na primeira parte (pasando do 6,4% de xaneiro ao 1,5% de xuño), para recuperar dinamismo na segunda metade, cunha taxa en decembro do 3,7%. En termos relativos, a taxa de inflación galega tivo un mellor comportamento que a nacional ata xullo. A partir de entón, a inflación en Galicia situouse por riba da media nacional, aumentando o diferencial ata as 4 décimas nos primeiros meses de 2024. Deste xeito, ráchase coa tendencia amosada desde o inicio da pandemia de 2020 e que, ata mediados de 2023, deixaba a taxa de inflación española por riba da galega. En calquera caso, as dúas taxas superan a media anual da zona euro (2,9%) e en liña coa do conxunto da UE (3,4%). Neste sentido, será importante facer un seguimento do diferencial coa media dos países da zona euro para analizar o potencial maior impacto que poden ter os aínda elevados tipos de xuro.

A inflación subxacente (aquela que exclúe o efecto dos alimentos e os prezos enerxéticos) tamén moderou a súa dinámica ao longo de 2023, reflectindo que os efectos de segunda rolda que se identificaron en 2022, e que significaban que os impulsos sobre os prezos das materias primas básicas e enerxía se estaban a trasladar ao conxunto de cadeas de valor da economía, están a absorber o impacto. A taxa subxacente reduciuse desde o 8% de xaneiro ata o 4,1% de decembro; unha caída que continúa nos primeiros meses de 2024. Con todo, a taxa galega superou de xeito continuado a media nacional, o que indica que os mencionados efectos de segunda rolda son máis persistentes en Galicia que no conxunto do Estado.

A moderación no crecemento dos prezos non tivo efectos aparentes nos acordos salariais acadados na negociación colectiva. No ano precedente, os traballadores tiveran que asumir un forte custo en termos de perda de poder adquisitivo, con subidas salariais pactadas moi por debaixo da taxa de inflación. Segundo a *Estadística de Convenios Colectivos de Trabajo*, publicada polo Ministerio de Trabajo e Economía Social en 2023, o aumento salarial pactado ata decembro nos convenios colectivos situouse no 3,83%, dúas décimas por riba da taxa de inflación do conxunto do ano. Este dato non permite recuperar a perda de salario real do ano precedente, no que o

devandito incremento salarial fora do 3,94% fronte a unha taxa de inflación do 9%. Como xa sucedera en 2022, e ao contrario do que soe ser habitual, os acordos empresariais fixaron incrementos salariais por riba da media (4,32%), mentres que os de ámbito superior (que cobren un número de traballadores significativamente máis elevado) estableceron unha subida salarial do 3,82%. Tradicionalmente, os acordos de empresa (máis numerosos e centrados en pequenas e medianas entidades) adoitan amosar unha maior moderación, sobre todo debido a que a negociación descentralizada permite incluír aspectos extrasalariais, como comedores, transporte ou permisos. Porén, nos dous últimos anos o nivel máis descentralizado (que debería ser o que favorecese a moderación no crecemento dos salarios) está presentando os maiores incrementos.

En canto á evolución dos custos salariais, a *Encuesta Trimestral de Costes Salariales* do INE indica que para o conxunto de sectores non primarios os custos mostraron un gran dinamismo, cunha taxa de variación interanual do 4,7%, motivada fundamentalmente polo aumento do custo salarial ordinario (4,3%) e dos outros custos (8,4%). O sector industrial foi o que presentou un maior incremento do custo total (7,1%), seguido do

Cadro núm. 4
Evolución dos custos laborais

	2022	2023					Variación	
	Media	I trim.	II trim.	III trim.	IV trim.	Media	Absoluta	%
Industria								
Custo total	2.947,0	2.967,2	3.152,9	3.060,5	3.442,9	3.155,9	208,9	7,1
Custo salarial total	2.175,2	2.119,9	2.284,2	2.212,5	2.601,0	2.304,4	129,2	5,9
Custo salarial ordinario	1.867,6	1.929,7	1.946,9	1.961,9	1.987,9	1.956,6	89,0	4,8
Outros custos	771,7	847,3	868,7	848,0	841,9	851,5	79,7	10,3
Custo por percepcións non salariais	57,9	80,5	100,5	70,4	63,4	78,7	20,8	35,9
Custo por cotizacións obrigatorias	725,1	775,1	780,3	787,7	796,8	785,0	59,8	8,3
Subvencións e bonificacións da S. Social	11,3	8,3	12,1	10,0	18,4	12,2	0,9	7,8
Construción								
Custo total	2.887,4	2.872,8	3.021,0	3.033,2	3.158,0	3.021,3	133,8	4,6
Custo salarial total	2.029,9	1.906,2	2.059,7	2.004,8	2.143,2	2.028,4	-1,4	-0,1
Custo salarial ordinario	1.730,0	1.824,1	1.820,6	1.832,5	1.821,3	1.824,6	94,6	5,5
Outros custos	857,6	966,6	961,4	1.028,5	1.014,8	992,8	135,3	15,8
Custo por percepcións non salariais	144,0	186,8	183,2	233,0	222,4	206,4	62,3	43,3
Custo por cotizacións obrigatorias	725,9	790,0	787,0	806,5	803,8	796,8	71,0	9,8
Subvencións e bonificacións da S. Social	12,4	10,3	8,8	11,0	11,4	10,4	-0,1	-0,5
Servizos								
Custo total	2.429,8	2.437,0	2.550,4	2.481,8	2.656,9	2.531,5	101,7	4,2
Custo salarial total	1.809,9	1.782,6	1.883,2	1.821,5	1.982,2	1.867,4	57,5	3,2
Custo salarial ordinario	1.621,9	1.651,5	1.694,4	1.710,0	1.699,9	1.688,9	67,0	4,1
Outros custos	620,0	654,4	667,2	660,4	674,7	664,2	44,2	7,1
Custo por percepcións non salariais	48,3	52,4	60,7	50,7	60,3	56,0	7,7	16,0
Custo por cotizacións obrigatorias	587,8	617,3	622,2	627,1	631,9	624,6	36,8	6,3
Subvencións e bonificacións da S. Social	16,1	15,4	15,6	17,3	17,5	16,5	0,1	0,8
Total non primario								
Custo total	2.551,2	2.556,1	2.686,9	2.618,8	2.821,1	2.670,7	119,5	4,7
Custo salarial total	1.888,8	1.848,2	1.964,9	1.901,2	2.095,8	1.952,5	63,7	3,4
Custo salarial ordinario	1.672,4	1.710,3	1.746,8	1.761,6	1.755,9	1.743,7	71,3	4,3
Outros custos	662,4	707,9	722,0	717,6	725,3	718,2	55,8	8,4
Custo por percepcións non salariais	56,3	66,1	75,8	66,4	71,6	70,0	13,6	24,2
Custo por cotizacións obrigatorias	621,1	655,6	660,7	666,9	670,9	663,5	42,4	6,8
Subvencións e bonificacións da S. Social	15,0	13,8	14,5	15,7	17,2	15,3	0,0	-0,2

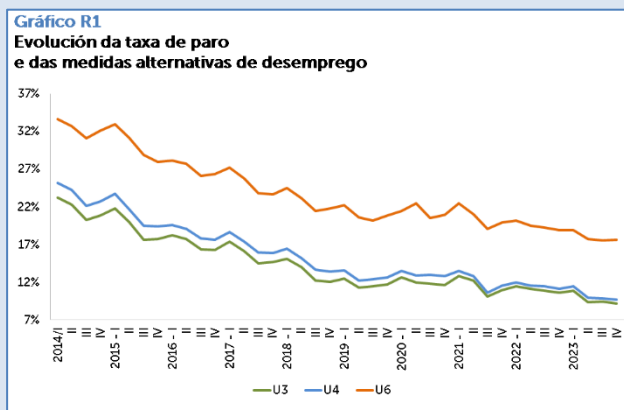
Fonte: INE, *Encuesta trimestral de costes laborales*.

sector da construción (4,6%) e os servizos (4,2%). En todos os casos, estas subidas están motivadas polo crecemento dos custos salariais ordinarios, con avances nos non salariais, aínda que estes últimos representan unha porcentaxe pequena da variación do custo total.

Esta mesma operación estatística proporciona información sobre as vacantes non cubertas. Tanto no conxunto nacional como en Galicia en 2023 rexistrouse un ascenso nas vacantes, sendo a variación en Galicia moito máis intensa. Así, en España para o conxunto do ano houbo unha media de 148.212 vacantes (un 5,3% máis que en 2022, 140.859). En Galicia a cifra pasou das 4.802 ás 6.294, un aumento que multiplica por 7 o nacional (35,5%). Esta é outra das cuestións relativas ao funcionamento do mercado de traballo da que é preciso facer un seguimento, xa que pode estar indicando unha certa rixidez nos procesos de emparellamento entre empresas e traballadores.

Recadro 1. Paro oficial e medicións alternativas

A taxa de paro estimada segundo a metodoloxía de Eurostat, empregando o concepto de desemprego da Organización Internacional do Traballo (OIT), é a medida oficial do desemprego na Unión Europea e a única comparable internacionalmente. Porén, se queremos contar cunha radiografía máis completa da infrautilización ou o desaproveitamento da man de obra podemos acudir a medidas alternativas do desemprego como as propostas polo Bureau of Labor Statistics (BLS), a Oficina de Estatísticas Laborais do Departamento de Traballo dos Estados Unidos. A definición da OIT considera parados as persoas sen emprego que están buscando activamente un traballo e que poden incorporarse inmediatamente a un. Isto deixa fóra os desanimados que renuncian a intentar atopar un emprego e as persoas que si o buscan, pero non teñen dispoñibilidade para aceptalo. Estas persoas non se contan como parados, senón como inactivos, co cal quedan fóra da poboación activa (que é a suma de ocupados e parados segundo a OIT), que se utiliza como denominador para calcular a taxa de paro oficial. Esta taxa de paro deixa fóra tamén a un terceiro colectivo, os ocupados a tempo parcial por razóns económicas (aqueles que non atopan un emprego a tempo completo). Neste caso, ao ser poboación ocupada forman parte da poboación activa, pero podemos consideralos como infraempregados, como indica na definición das medidas alternativas ao desemprego da OIT o BLS. Esta institución (o BLS) publica mensualmente seis medidas da infrautilización do factor traballo (denominadas U1-U6) para contar cunha radiografía máis completa do que está acontecendo no mercado laboral. U1 e U2 refírense ás persoas desempregadas durante 15 semanas ou máis (U1) e a despedidos recentemente e traballadores que acaban de concluír un contrato temporal (U2). Como ambos os colectivos forman parte do paro oficial, estas taxas son inferiores á taxa de paro oficial. O resto de taxas inclúen os colectivos mencionados e que moitos sinalan como o desemprego que “oculta” a EPA. A taxa U4 engade á cifra de parados a dos traballadores desanimados. U5 fai o propio, sumando á ecuación as “persoas marxinalmente vinculadas á poboación activa”. O equivalente son as persoas que buscan traballo pero non están dispoñibles para aceptalo. U6, por último, inclúe as persoas que están ocupadas, pero traballan a tempo parcial querendo facelo a tempo completo. A taxa calcúlase sobre a mesma proporción que U5 (é dicir, sen os infraempregados, que ao seren ocupados xa forman parte da poboación activa “estándar”). Eurostat publica unha taxa similar a U6, que se coñece como “folgura laboral” (*labour market slack*). Ao igual que os datos estadounidenses inclúe os parados segundo a definición da OIT, pero tamén os “parados ocultos” que non contan como tales: os desanimados, os non dispoñibles e mesmo os infraempregados (empregados a xornada parcial que queren traballar máis horas e están dispoñibles para iso).

A partir dos microdatos da EPA podemos estimar a taxa U4 e U6 para Galicia no período 2014-2023 (gráfico R1). A dinámica é claramente positiva e pode apreciarse como os inactivos desanimados baixan máis que proporcionalmente, mentres que ocorre o contrario co colectivo dos traballadores infraempregados. Se a brecha entre a U3 e a U4 se reduce durante este período, a distancia entre U3 e U6 crece. A taxa U6 é no cuarto trimestre de 2024 un 92% superior a U3, cando no primeiro trimestre de 2014 era só un 44% maior. Este resultado está vinculado ao incremento do emprego a tempo parcial, que en parte recolle as preferencias dos potenciais traballadores, pero que de forma maioritaria segue a

ser unha opción forzada por non atopar un traballo a tempo completo. En calquera caso, este colectivo diminúe desde 2014, pero a unha taxa moi inferior á do desemprego (ao igual que os activos desanimados, os traballadores a tempo parcial por motivos económicos son contracíclicos). Por último, a característica máis salientable na análise das motivacións para traballar a tempo parcial é que entre 2014 e 2023 o número de traballadores que indican como motivo o coidado de nenos ou adultos enfermos máis que se duplicou. Sen dúbida, este é un impacto directo do cambio demográfico e debe terse en conta na planificación, non só das medidas de política activa e pasiva vinculadas directamente co mercado laboral, senón tamén das medidas de política social.